

Na podlagi empirične analize kvalitativno zbranih podatkov z antropološko terensko raziskavo (opazovanjem z neposredno udeležbo v šolskem prostoru ter poglobljenimi intervjuji s pedagoškimi delavci in fokusnim razgovorom) bomo utemeljevali, kako tudi slovenska osnovna šola implicitno oblikuje narcisistično potrošniško kulturo s favoriziranjem permisivnih pedagoških pristopov.

Narcisizem – prevladujoči socialni karakter potrošniške družbe

Vsaka družba proizvaja svojo kulturo, ko s socializacijo modificira posameznika, da se prilagodi prevladujočim socialnim normam. Posameznikova pozicija se skozi socializacijski proces konstruira v njegovo psihološko strukturo, tako da postane sredstvo reprodukcije družbe, v kateri je socializacija potekala, in deluje v skladu s principi družbe. Socialni karakter predstavlja večino karakternih lastnosti, ki so prisotne pri večini članov neke družbe, ne zajema pa posameznih variacij med posamezniki. Njegova naloga je posameznika pripraviti na uspešno delovanje v družbi in s tem omogočiti nadaljnji obstoj družbe. Če individualni karakter posameznika sovпада s socialnim karakterjem, deluje tako, kot je v njegovi kulturi zaželeno. Socialni karakter internalizira splošne potrebe ter tako »ljudsko silo« vpreže v izvrševanje nalog idealnega ekonomskega in družbenega sistema (Fromm, 1964: 253).

Lasch v svojem danes že klasičnem delu *Kultura narcisizma*¹ (*The Culture of Narcissism: American Life in An Age of Diminishing Expectations*, 1979) ob podrobni analizi spreminjajoče se družbe v ZDA poudari, da narcisizem predstavlja najboljši način za spoprijemanje s tenzijami in anksioznostmi sodobnega življenja. Prevladujoče socialne okoliščine naj bi zato poskušale vzpodbujati narcisistične lastnosti v različnih stopnjah v vsakem posamezniku (Lasch, 1991: 38–50). Psihoanaliza patološkega narcisa odkriva v poostreni obliki enake anksioznosti, kot so v blažjih oblikah že povsem vsakdanje v vsakodnevem življenju posameznikov potrošniške družbe; oblike vsakdanjega življenja spodbujajo narcisistično obnašanje večine (ibid.: 94).

Po principu, da patologija predstavlja stopnjevano verzijo normalnosti, nam povečano zaznavanje patološkega narcisizma v današnji družbi (cf. Praper, 1999: 233–235, 243–252) pove veliko o socialnem fenomenu postindustrijske družbe. Lasch izpostavi, da se v analizi narcisizma avtorji preveč ustavljajo pri razlagi psihološkega ozadja in psiholoških la-

1 Cf. slovenski prevod *Kultura narcisizma: ameriško življenje v času zmanjšanih pričakovanj* (2012).